

Pirkko Siltala

Kommentti Lars Hertzbergin artikkeliin Onko psykosomaattisissa ilmiöissä jotakin paradoksaalista?

Lars Hertzbergin artikkelissa psykosomatiikka-käsite avautuu ydinkohdastaan. Kirjoittaja toteaa, että sielun ja ruumiin välinen yhteys ei ole mahdoton, tutkimaton eikä salaperäinen. Ei ole eikä voi olla mitään sellaista yhteyttä, koska ei ole olemassa kahta eri asiaa, jotka voisivat olla tai olla olematta yhteyksissä toisiinsa. On vain olemassa yksi "asia", elävä ihminen. Tämän hän kiteyttää kahdeksi lausumaksi: "Ihminen on psykosomaattinen" ja "Vain ruumiillinen on subjekti".

Heideggerin ajattelu sisältää jo Hertzbergin ajatuksen ihmisen kokonaisuudesta. Heideggerin mukaan ihminen on sekä ruumista että henkeä. Näitä kahta ei voida erottaa toisistaan – edes tutkimuksellista päämäärää varten – koska me samalla menetämme sen toisenkin (Varto 1996).

Jatkan tätä pohdintaa ennen kaikkea saksalaisen sisätautilääkärin Viktor von Weizsäckerin (1886 - 1953) viitoittamalla tiellä. Ruumiillinen ja psyykinen ovat ihmisenä olemisen perusmuotoja. Ihminen on psykosomaattinen. Näiden perusmuotojen välillä vallitsee vuorovaikutusta, sijaisuutta ja edustusta. Potilaat sairautensa ja hoitosuhteissaan suorastaan pakottavat työntekijät tähän näkemykseen.

Von Weizsäckerin (1949, ks. Rekola 1997) ajattelun mukaan silloin myös tutkimus- ja hoitoprosessit potilaan, lääkärin, sairaanhoitajan ja psykoterapeutin kanssa (vastarinta-, vastatransferenssi-, transferenssi- ja tulkintailmiöineen) liittyvät tähän psykosomatiikan piiriin. Silloin kaikki somaattiset toimenpiteet ja hoidot, niissä syntyneet havainnot, vaikutelmat, tunteet, mielikuvat ja ajatukset sisältyvät psykosomatiikkaan. Psykosomatiikassa sairaus nähdään elämänprosessin ja -historian yhteyksissä. Von Weizsäcker kiteyttää: "Sairaus on aina jo sen vastaanotto." Silloin lääketiede muuttuu ihmisen lääketieteeksi.

Jo antiikin lääketieteessä – muun muassa Hippokrateen ja Pythagoraan teksteissä – otettiin ihmisen ruumiillisuus täydestä Hertzbergin teesin mukaan: "Vain ruumiillinen ihminen on subjekti." Hippokrates painotti, kuinka ihmisen ruumiillisessa sairastamisessa on välttämätöntä tietää asioiden kokonaisuus ja tutkia, ei vain itse sairautta, vaan myös sitä millaisella ihmisellä on tämä sairaus. Tälle jatkeena voidaan

pitää von Weizsäckerin (1949, ks. Rekola 1997) toteamusta: " – – elävän ihmisruumiin aineellinen substanssi on jotakin muuta kuin mitä fysiologia tähän saakka on opettanut. Meidän on oivallettava, että ruumiimme ei olekaan ohjailtava koneisto, vaan itsessään eräänlainen sielu, ihminen itsessä, usein vihollinen, mutta myös ystävä, usein tottelematon, mutta myös itseämme opettava. Ja usein ikään kuin tyhmä, mutta sitten jälleen viisas, viekas, järkevä ja intohimoinen." Merleau-Pontylle (ks. Heinämaa 1996) ruumis on subjekti, sekä merkitysten antaja että niiden kantaja. Ihmisruumis on kaiken sen kanssakäymisen tulos, mihin se on osallistunut ja osallistuu. Silloin von Weizsäckerin (1949, ks. Rekola 1997) mukaan myös elimellinen sairaus on taistelu, intohimoinen yhteenotto – tällä kertaa soluissa, kudoksissa, elimissä ja elintoiminnoissa. Samasta asiasta puhuu myös Siirala (1986) todetessaan, että sairauteen tarvitaan viruksen ja bakteerin lisäksi myös solu, elimistö, jonka osa solu on, ja ihminen joka on olemassa tuona elimistönä sekä perhe, yhteiskunta ja kulttuuri, jonka jäsenenä tuo ihminen elää.

Von Weizsäcker (1949, ks. Rekola 1997) liittää sairauksien portille kuuluviin ilmiöihin myös ideoiden ja kieltojen kanssa syntyneet ristiriidat sekä niitä kohtaan tunnetun uskollisuuden ja antaumuksen tuottamat ristiriidat. Siittäminen ja kuolema, mutta myös usko ja kieltö, kirkko ja valtio tuottavat ristiriitoja, joissa ihminen sairastuu.

Kun sanat eivät ole käytössämme, ruumiin kieli kertoo sanattomaksi jääneestä ahdingosta. Ruumis on meille uskollinen. Psykoterapeuttisessa hoitosuhteessa eräs syöpää sairastava nainen alkaa pohtia omia vihamielisiä tunteitaan ja löytää unensa avulla tuntumaa sanattomaksi jääneeseen varhaiseen ahdinkoon.

"Tunnen syöpäsolujeni raivon ruumiillisena kipuna – oman vihaniko soluissani? Samalla tunnen oman avuttomuuteni, kun vihaa alkaa tulla mieleeni. Pelkään, että jos ilmaisen kiukkua, minua ei hoideta täällä sairaalassa hyvin. Olen aina suostunut kaikkeen, en ole osannut pitää puoliani. Olenko menossa omaa sisäistä lastani kohti? Näin viime yönä unen, jossa halusin lentää helikopterilla suoraan lapsen luo. Kuljettaja sanoi: "On parempi mennä kiertotietä, vähitellen." Maa, jossa löysin lapsen, oli raunioina ja lapsi itki."

Ja lopuksi lienee paikallaan tieteellisen keskustelun päätteeksi lainata vielä kerran sisätautilääkäri von Weizsäckerin puheesta 'Elämäni tärkein tehtävä': "Tiede on tosi, mutta ihminen käyttää sitä väärin. Se voidaan antaa vain jalomielisten ihmisten käsiin."

Lähteet:

Heinämaa, Sara (1996) Ele, tyyli ja sukupuoli. Gaudeamus 1996.

Rekola, Juhani (1997) Esitelmä Viktor von Weizsäckeristä. Muistiinpanojani.

Siirala, Martti (1986) Psykosomatiikasta antropologiseen lääketieteeseen. Teoksessa Sairauden viesti. Helsinki: Kuntoutussäätiö.

Varto, Juha (1996) Lihan viisaus. TAJU.

von Weizsäcker, Viktor (1949) Meines Lebens hauptsächliches Bemühen. Gesammelte Schriften 7. Suomennos Juhani Rekola. Moniste 1997.

Seuraava artikkeli:

[Lars Hertzberg: Kommentti Pirkko Siltalalle](#)